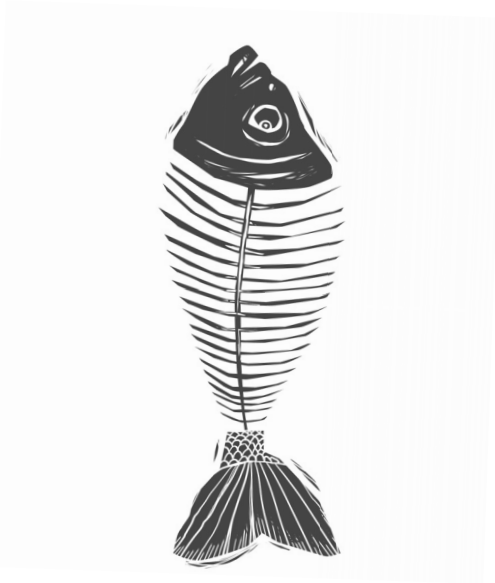

Makisz Citasz

ISTEN A TANÚM

Fordította:
Fokasz Nikosz

TYPOTEX

Testvéremnek, Theodórának

*Isten a tanúm, mennyire vágyakozom mindnyájatok
után Krisztus Jézus szeretetében.*

A FILIPPIEKNEK ÍRT LEVÉL

NÉGYFÉLE FŐNÖK LÉTEZIK: a sikeres, az eladósodott, a szemét és az örült. Én az utóbbiba botlottam bele.

Sokszor beszéltem velem úgy, hogy közben azt éreztem, fogalma sincs arról, én állok-e előtte, vagy valaki más, aki csak hasonlít rám. Vagyis Hriszovalantisz – a barát és kolléga – vagy netán a saját ikertestvérem. Jóllehet nincs is ikertestvérem, csak két nővérem.

Ha netán összefutottunk a cég bejáratánál, „fuss, hogy megelőzz!” felszólítással berontott a liftbe, majd felfelé haladva „ne csalj!” kiáltással kényszerített arra, hogy futva tegyek meg nyolc emeletet, hangosan számolva a száznegyvennégy lépcsőfokot, miközben üvöltve nógatott a liftből: „Gyorsabban, te dagadt! Hát nincs benned semmi szufla?”

Cége a nyolcvanas évek végén zárt be, én pedig teljesen váratlanul munkanélküli maradtam. Tizenegy évig dolgoztam mellette, s míg a többi kolléga az utolsó hónapokban már munka után kutatózott, és azonnal át is igazolt más grafikai stúdiókba, én sajnos teljesen felkészületlennek bizonyultam. Láttam persze, hogy süllyed a hajó, hogy a dolgok egyre rosszabbra fordulnak, nem volt semmiféle jövő, de nem akartam hinni a szememnek. Beettem Exapodo meséjét: „Ha mindenki más el is megy, te semmilyen körülmények között sem maradsz munka nélkül.” Így hát jól megszívtam.

Magamat láttam önmagammal birkózni a sárban. Az egyikünk szidalmazta a másikat és megpróbálta megfojtani. Eközben valahol Kassziani himnuszát¹ énekelték áhítattal.

Majd egy idő után ők ketten egy másik Hriszovalantisszá váltak, akit Pszichovalantisznak hívtak, s aki háromszor kiáltotta: „Megfojt ez a szél.” Eközben valamerről egy ária hallatszott a Toscából.

Különös álom.

Nem tudom elképzelni magam kéregető koldusként vagy a közlekedési lámpáknál szélvédőket tisztító fiúként. De a szüleimről sem tudom elképzelni, hogy áldozatul essenek annak, hogy egy harmadik fél, különösen, hogy egy jövődöbeli menyasszony, kihasználja őket.

Apám nyolcvanhatéves, leszerelt tiszt, a család, a tanulmányok és az egyház embere. Nyugodt élet. Mindig gondoskodott rólam, kölcsönt adott és kiszolgált.

„Vigyázz, vigyázz, vigyázz!”, mondogatta, de én fedő nélküli kukta voltam, ami csak akart, bejuthatott oda. Az apám szigorú volt, de engedékeny is. Amikor nyomást gyakoroltam rá, visszavonulót fűjt. Igen.

„Papa, Londonba készülök, adj nekem százezer drachmát!” Odaadta.

„Papa, tartozom egy kisebb összeggel a banknak.” Kiegyenlítette azonnal.

„Papa, van egy kis gondom, tudnál segíteni?” Szaladt rögtön.

„Papa, befeküdnék a kórházba.” Kisegített.

Semmire sem mondott nemet. Most, hogy erről elmélkedem, látom, olyan kutya volt, amelyik ugatott, de nem harapott – korábban erre nem jöttem rá. Tisztelem és becsülöm. Amíg be nem

töltöttem a huszadik életéveimet, féltem tőle nagyon. Ezután egyszerűen csak tiszteltem, mert roppant sok mindenben ment keresztül. Sokat tapasztalt az életben. Egy apa sosem akarhat rosszat a gyerekének. Örült, hogy mindig volt kapcsolatom kolostorokkal és templomokkal. Ő is istenfélő ember. Az egész családunk ilyen.

„Nagyszerű”, mondta, amikor tizennyolcéves korom körül felvettek a Trikalai Altiszi Iskolába, de amikor otthagytam és elmentem, mert nem bírtam tovább, nem tett semmilyen ellenvetést.

Sosem állt az utamba. Soha.

Gondolom, talán ezért nem hagytam még el a szülői házat, annak ellenére, hogy betöltöttem az ötvenet. Mert itt biztonságot és melegséget érzek.

Felhívtam egy régi kolléganőmet, hogy „boldog születésnapot” kívánjak neki, és hogy valami kis munkát kérjek tőle, de ő gyorsan letette a telefont, mondván: „Hriszovalantisz épp az ajtóban csíptél el, majd valamikor máskor megbeszéljük.”

Láthatóan a hölgynek nem volt már szüksége rám. Beügyeskedte magát az „Athén 2004”-be, havi kétezer eurót kap, nem számítva a bónuszokat, de a mulatságnak egyszer majd vége lesz, s akkor meglátjuk, hogy...

Egyébként sok korábbi kollégám, akiket annak idején sokféle módon kisegítettem, most, hogy én kértem segítséget tőlük, cinikusan reagáltak. Hasonlóan egyes kisvállalkozók, akik, amikor még Exapodónál dolgoztam, körülajnároztak, hogy megrendelésekkel lássam el őket, most hogy elfogyott a habostorta, már meg sem akarnak ismerni. Nem számít, majd csak lesz valahogy. Minden jót kívánok nekik. Az öregemtől tanultam, hogy azt mondom, „majd csak lesz valahogy”, és azoknak is „köszönömmel”

felelek, akik igazságtalanul bántak velem, csak hogy tiszta legyen a lelkiismeretem. Amennyire csak tudok, hallgatok apámra. Megtá-
nította, mit kell tennem az életben, miként tartsam kézben, hogy
ne az örültek házában kössek ki.

Ha valaki becsődöl, megpróbál pénz nélkül boldogulni. Kér vala-
hol egy ingyen kávé. Beül valahova, de csak beszélgetni. Komoly
tapasztalatokra tettem szert a pénztelenség terén.

Épp ezért minden vasárnap reggel, az Aioulou úton lévő Agia
Iринi-templom szertartása után, elmegyek az anglikán templomba,
ahol kávé kínál. Ha bemész és végignézed a szertartásukat,
akkor egy vallási könyvet kapsz ajándékba. Persze angol nyelvűt.
(Lehet, hogy nem beszélem a nyelvet, de nálam egy könyv sem
megy veszendőbe.)

Potyázva igyekszem kihúzni. Igen.

Anyám szent ember, odaadóan családszerető, szolgálatkész asz-
szony – a ház őre. Csakhogy nyugtalan alkat. Emlékszem rá,
amint a tányért éppen hogy csak az asztalra téve áll apám háta mö-
gött, vagy amint szívből nevet, egyes-egyedül, félig a szekrénybe
bújva, miközben a vasalt ingeket akasztja fel. Ijedten figyeltem,
arra gondolva, hogy „a mama kész, megőrült”.

Nővérem teológiatanár. A tanulmányoknak szentelte magát.
Szigorú és illetudó. Kitűnt a családból és a tágabb familiából.
Kivételes mértékben szerette a tanulást. Két diplomája is van, en-
nek ellenére ötvenévesen belevágott egy doktoriba. Nem érdekli,
hogy már eddig is négy évébe került és hol van még a vége. Meg
fogja örjíteni ez a Plótinosz.³ Magánélet semmi. Sajnos.

A kisebbik lánytestvérem kiköpött Hriszovalantisz, nőben.
(Jellemem pozitív tulajdonságaira gondolok, nem azokra, ame-

lyek kicsapongásokhoz és félrelépésekhez vezettek.) Ma már csak a háztartás ügyeivel foglalkozik. Nem adódnak komoly munkák egy negyvennégyéves, betegségre hajlamos fiatalasszonynak. Menjen eladónak? Valaki még meghívhatja egy esti kávéra. A közszférába, ahova a boldog időkben apánk próbálta elhelyezni, nem akart menni. Szerencsére kevéssel is beéri.

Csekélységem a „*sirass anyám, sirass*” kategóriába tartozik. Életem egy csípős pirospaprikákkal teli, végtelen mezőn zajlik. Amikor elbukom (mindig arccal), rendre megégetem magam. Ebből áll az életem. Mindig csapdákkal, tüskékkel és csalánnal teli mezőkre érkezem, megfélelvezve arról, hogy mezítláb vagyok. Mindig elfelejtek cipőt húzni. Még papucsot sem veszek, pedig előre tudom, hogy hova megyek. Sajnos ez vagyok én.

De megbántam. Isten a tanúm. Keserűen megbántam mindazt, amit tettem. Magam mögött szeretném hagyni ezeket, és belevágni egy új életbe.

Nem akarok szeretőket, sem könnyű nőcskéket, paráznákat sem. Istenhez akarok közel kerülni. És ha Ő megajándékoz egy komoly asszonnyal, akkor rendben, örömmel lépek vele házassági közösségbe. Ha nem ajándékoz meg, ha azt akarja, hogy szerzetes legyek, az is rendben van.

Sok embertől szabadultam meg, mert nem nyújthatnak nekem semmit. Akár a lyukas vödörök. Feneketlenek.

Szeretném, ha meghallgatna, amikor Hozzá fohászkodom. Távol tartom magam a kísértésektől, Uram.

S egyúttal kevesebb barátot is szeretnék. Keveset, de jót. Nyugodtakat, becsületeseket, s ne fojtogassanak. Ne nyújtsanak az egyik kezükkel lélegeztető maszkot, miközben a másikkal szén-dioxidot

pumpálnak bele. Mire számítanak, hogy majd elromlik a maszk, és megfulladok? Ez van. Sajnos ez ma a szokásos athéni magatartás, amely sem az adósságban, sem a munkában nem ismer mértéket. Fájó lélekkel mondom ezt.

Valamikor egy lelkipásztor barátom azt mondta: „Aki barátot talál, aranyat talál.” Lehet, hogy barátokra találtunk, csak elhagytuk őket? Netán aranyra leltünk, s továbbálltunk gyémántot keresve? Hatalmas hiba. Megtettem és megbántam. Tudatosan és szellemi képességeim teljes birtokában tettem. Elhagytam barátokat – nagyokat és kicsiket, egyháziakat és laikusokat – gyémántokat keresve. De hát hol vannak? Hol vannak?

A szellem palotái összehasonlíthatatlanul magasabb rendűek az anyagiaknál. Anyagi javakra álarcot viselő emberek vágynak, akik csak színlelik a barátságot. A valódi barátok azokkal a szellemi kincsekkel törődnek, amelyeket a lelkedben őrzöl. Akármilyen jól is rejtetted el őket, mindent megtesznek, hogy a felszínre hozzák. A többiek nem barátok, hanem pusztítók, és egy pusztító nem bír olyan szellemi tisztánlátással, hogy kvalitásos társakat válasszon. Merthogy egy pusztító ember nem rendelkezik érzelmekekkel, sem lelki békével és derűs nyugalommal. Még kényelmes párnája sincs, ahová lehajthatná a fejét. Mert nem tiszta a lelki ismerete. Igen.

Nem tudom. Léteznek még vajon idealisták? Amikor azt látjuk, hogy a legtöbb munkaadó (legalább a kilencven százalékuk) előnyben részesíti a külföldieket, mert így megszórolnak pár fillért.

Egész Görögország fertőzött. Szellemileg és anyagilag is. Athén a leginkább.

Amikor I. úr és T. úr meglátnak, mindig meghívnak a társaságukba és megkínálnak valamivel. Vastag a pénztárcájuk, zsíros nyugdíjakat kapnak, és még hat-hét lakbért is bezsebel mindegyikük. Látják, hogy nincs pénzem, és meghívnak valamire. A minap, amikor szoltam: „gyere, Hriszovalantisz, igyál valamit”, elsírtam magam – nem is tudom, miért. Talán a szeretettől.

Tegnapelőtt, amikor ismét megláttak és meghívtak, nem ültem le velük, mert elfogott a szégyen. Hogy ötvenéves koromra mások kínálnak. Hova nem juttatott ez az Exapodo...

Exapodo után két helyen is munkába álltam, mindkétszer a szakmában. (A grafikai munkák a kilencvenes években még jól tartották magukat.) De nem fizettek jól, egy harmadik pedig, amit később találtam, nagyon messze volt. Koropiban, és ráment az egészségem. Koridalosz–Koropi, Koropi–Koridalosz: hetven kilométert tettem meg oda-vissza. Két és fél óra oda, két óra vissza. Busszal Koridalosztól az Omoniáig, onnan egy másodikkal a Markopulosz kereszteződésig, majd taxival az ipari övezetbe. És este ugyanez. Elfáradtam, kimerültem, költségekbe vertem magam. Csak a közlekedésre havi húszezer drachmát költöttem. Reggel nyolckor álltam munkába, és este fél nyolckor végeztem. Mire hazaértem, fél tíz, tíz óra körül járt. Sokszor még letusolni sem volt időm, ettem valamit, s a tévé előtt fogott el az álom. Igen. „Alfa-Alfa Kiadó” vagy, ahogy egy kolléga hívta, „Albanian Kiadó”. A legtöbb alkalmazott ugyanis albán volt. Akik persze semmit sem mertek szóvá tenni. Nyomorúságos odúban laktak valahol a környéken. Öten-hatan egy szobában, s fejenként tízezer drachma lakbért fizettek.

A lelkemet adtam bele a munkába (ahogy teszem mindig is) a cég érdekében, de a munkaadó részéről nem kaptam semmi-

lyen elismerést. Sajnos. Egy nyolcvanas évekbeli könyvmó, nyomdász, szedő, linószedő ma már perifériára szorult, s hogy túléljen, valami mást is kell csinálnia. Még a legértékesebb, tapasztalattal és tehetséggel megáldott emberek is képtelenek arra, hogy napjainkban munkát találjanak. Bedarált minket a technológia. Ez tragikus. Csak a felszolgálók a diszkókban, a biztonsági őrök az éjszakai mulatókban, a sírásók, a stricik, a kalandorok, a yuppie-k és az idegenek találnak munkát, nem mi, akik a könyvnek szenteltük magunkat. Hányan maradtak közülünk nőtlenek azért, hogy szolgálják, ahogy a németek hívják, a Gutenbergi Művészetet.

Már nem akarok nyilvánosházba járni. Megbántam, meggyóntam, krisztusi életet élek. Csak egy asszonyt keresek, hogy megnősülhessek. Kutatom a lehetőségeimet. Talán le kell adnom néhány kilót. Igen. Nagykanállal ettem az életet. Olyan titkos s változatos tapasztalatokkal rendelkezem a női testekről, valamint a nők viselkedéséről, hogy szeretnék végre, Isten engem úgy segéljen, egy jó asszonyt találni, nem valamiféle cawkát. Persze titkaimat nem fogom elárulni a feleségemnek. Ha mindezt elmondanám egy asszonynak, akkor is biztosan leköpne, ha még nálam is erkölcsstelenebb lenne és még rosszabbakat követett volna el. Tiszta önzés lenne a részéről: azt mondaná, ennyi hajótörés után éppen hozzám jöttél, hogy az én kikötőmben horgonyozzál le? Takarodj, te vén csibész!

Olyan asszonyt szeretnék találni, aki nem parázna, de úgy tisztel engem, ahogy csak egy parázna asszony tisztelheti a férfiakat. Fiatalkoromban elmentem egy bordélyba, s megkérdeztem a madame-tól, hogy „nincs háromezer drachmám, csak két és félezer, bemehetek?”